

Nr 267.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m.; given Stockholms slott den 25 april 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Gjöres, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

I anledning av väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse den 26 maj 1945, nr 291, hos Kungl. Maj:t bland annat om en allsidig utredning rörande möjligheterna att, med utnyttjande av malmer, vattenkraft och andra naturtillgångar, upprätta en utvidgad metallurgisk industri i Norrbotten. Med stöd av Kungl. Maj:ts den 25 januari 1946 i anledning därav givna bemyndigande

uppdrog min företrädare i ämbetet åt styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag jämte särskilt tillkallade experter att i enlighet med närmare angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag angående dels en effektivisering av driften vid bolaget, dels en finansiell omkonstruktion av bolaget och dels huruvida, i vilken grad och på vad sätt en fortsatt utbyggnad av verket, utöver den redan pågående, skulle äga rum.

I skrivelse den 17 april 1946 framlade bolagets styrelse utredning med förslag till järnverkets vidare utbyggnad ävensom plan för en finansiell rekonstruktion av bolaget. Styrelsen föreslog beträffande frågan om järnverkets vidare utbyggnad, att järnverket skulle utvidgas i en första etapp till en kapacitet av 300 000 ton tackjärn per år och i en andra etapp till en slutlig kapacitet av 500 000 ton per år. Av sistnämnda mängd tackjärn skulle framställas 300 000 ton valsverksprodukter, vartill beräknades åtgå 350 000 ton tackjärn, medan återstående 150 000 ton tackjärn skulle försäljas i obearbetat skick. Den första utbyggnadsetappen skulle omfatta dels uppförandet av en koksblästermasugn med en årlig kapacitet av 200 000 ton tackjärn samt därav betingad utbyggnad av befintliga metallurgiska anläggningar m. m., dels ock byggandet av ett götvalsverk, tillräckligt för järnverkets slutliga totalkapacitet, och ett grovvalsverk (typ trio). Kostnaderna för genomförandet av den första utbyggnadsetappen beräknade styrelsen till omkring 95 000 000 kronor. För bestridande av dessa kostnader hemställde styrelsen, att ett belopp av 25 500 000 kronor måtte anvisas för nyteckning av aktier i bolaget samt att bolaget måtte medgivas rätt att hos Sveriges riksbank upptaga lån intill 70 000 000 kronor. Därjämte anhöll styrelsen, att bolagets förlagskapital finge ökas med 3 000 000 kronor med rätt för bolaget att för bestridande av löpande utgifter upptaga ytterligare kredit i checkräkning mot lämnande av säkerhet. I den andra utbyggnadsetappen förutsattes uppförande av ytterligare en eller flera masugnar samt av ett fin- och mediumvalsverk. Kostnaderna för denna etapp uppskattade styrelsen preliminärt till omkring 40 000 000 kronor.

Styrelsens framställning anmälde för Kungl. Maj:t den 24 maj 1946. Min företrädare i ämbetet biträdde därvid i huvudsak styrelsens förslag angående den första utbyggnadsetappen av järnverket. Enligt vad han i anslutning därtill framhöll innebure hans godtagande av styrelsens förslag beträffande första utbyggnadsetappen, att han även anslöte sig till förslaget om järnverkets vidare utbyggnad till en kapacitet av 300 000 ton valsverksprodukter och 150 000 ton tackjärn för försäljning. Efter att ha framställt vissa erinringar gentemot de av styrelsen gjorda ekonomiska kalkylerna hemställde han, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för genomförande av första utbyggnadsetappen *dels* å kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 30 500 000 kronor *dels ock* besluta, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti ej mindre i mån av behov för lån åt bolaget å högst 70 000 000 kronor än även för förlagslån åt bolaget till ett belopp av högst 6 000 000 kronor.

Kungl. Maj:t avlät till riksdagen förslag om medelsanvisning och garanti-

givning i enlighet med vad departementschefen sålunda förordat (prop. nr 302). Med godkännande av det föreslagna utbyggnadsprogrammet och uppdelningen av detta i två etapper biföll riksdagen propositionen (r. skr. nr 467).

Jag torde för närmare kännedom om utbyggnadsprogrammet och om planen för den finansiella rekonstruktionen av bolaget samt för upplysning om tidigare till bolaget anvisade anslag få hänvisa till den redogörelse, som lämnats i propositionen 1946: 302. I detta sammanhang må endast nämnas, att samtliga de anläggningar, som vid tiden för propositionens avlämnande vore beslutade, numera färdigställt med undantag av thomasverket. Det må vidare erinras om att, sedan den finansiella rekonstruktionen av bolaget numera företagits, bolagets aktiekapital uppgår till 45 000 000 kronor.

I skrivelse den 11 mars 1947 har nu *styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag* framlagt förslag rörande den fortsatta utbyggnaden av järnverket. Vid skrivelsen ha fogats två bilagor av förtrolig natur.

Styrelsen lämnar till en början en redogörelse för vissa frågor, som lämnats öppna i styrelsens skrivelse den 17 april 1946. Av redogörelsen framgår, att bolaget träffat avtal med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag om köp av 500 000 ton malm per år med möjlighet för bolaget att vid behov öka inköpen upp till 800 000 ton per år. Malmpriset har i avtalet fastställts till malmbolagets självkostnadspris ökat med 10 procent. Med statens vattenfallsverk har preliminär uppgörelse träffats om leverans av erforderlig kvantitet elektrisk kraft. Däremot har styrelsen, i avbidan på att ställning tagits till ett av norrlandskommittén avgivet förslag om sänkning av gällande frakttaxor för godstrafiken i Norrland, ej ansett sig böra upptaga underhandlingar med järnvägsstyrelsen angående järnverkets fraktkostnader. I syfte att ordna bostadsfrågan för de anställda har bolaget upptagit förhandlingar med Luleå stad. Styrelsen har därvid räknat med att denna fråga kommer att lösas på ett för bolaget och dess anställda tillfredsställande sätt. Av Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har inköpts ett tomtområde, i huvudsak avsett för tjänstemannabostäder. Utbildningen av arbetare har styrelsen planerat i nära samarbete med statens arbetsmarknadskommission och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Styrelsen erinrar i fortsättningen om det av 1946 års riksdag i princip godtagna förslaget att järnverket skulle utbyggas till en årlig kapacitet av 300 000 ton handelsfärdigt valsat järn och stål samt 150 000 ton tackjärn för avsalu. Hur produktionsprogrammet i detalj skulle utformas, anför styrelsen vidare, hade styrelsen vid utarbetandet av förslaget ej hunnit taga ställning till. Medel hade också begärts endast för utbyggnad av de metallurgiska avdelningarna samt för uppförande av göt- och grovvalsverk. Valsverkens vidare utbyggnad inom ramen för den angivna kapacitetssiffran skulle bli föremål för fortsatt utredning. Det hade varit styrelsens avsikt att därvid undersöka avsättningsmöjligheterna för olika produkter och med ledning av denna undersökning utforma produktionsprogrammet. En sådan utredning hade också gjorts, men det hade visat sig att för flera produkter avsättningsmöjligheterna av

olika skäl ännu vore ytterst vanskliga att bedöma. Styrelsen hade därför ansett det lämpligast att för den fortsatta utbyggnaden närmast upplägga ett tillverkningsprogram omfattande sådana valsverksprodukter, för vilka man redan nu kunde beräkna, att det komme att finnas goda avsättningsmöjligheter inom landet, samt beträffande vilka även vissa möjligheter för export kunde anses föreligga. Den hittills verkställda utredningen hade givit vid handen, att den fortsatta utbyggnaden av järnverket till en början främst borde omfatta tillverkning av byggnadsjärn av olika slag, såsom armeringsjärn, balk- och profiljärn samt dessutom vissa kvantiteter räls och valstråd.

Beträffande marknadsläget för dessa olika produkter anför styrelsen följande.

Armeringsjärn. Behovet av armeringsjärn har hittills till stor del tillgodosetts genom import. Före kriget torde den inhemska årliga produktionen ha legat vid 40 000 ton, medan den under de sista krigsåren steg till ungefär 80 000 ton, delvis beroende på att vissa kvalitetsjärnverk togo upp denna tillverkning, då exporten av deras normala produkter var kraftigt reducerad. För närvarande uppgår produktionen inom landet till ungefär 50 000 ton, men betydande utvidgningar planeras vid de mellansvenska järnverken. Trots dessa utbyggnadsplaner torde det i början av 1950-talet finnas ett behov av import och ytterligare inhemska produktion av ungefär 80 000 ton per år. Importen kom före kriget till betydande del från Tyskland.

Balk- och profiljärn. Grova balkar (vägande 60 kg eller mera per löpmeter) ha hittills icke tillverkats inom landet. Före kriget uppgick förbrukningen av grova balkar till i genomsnitt 46 000 ton per år men sjönk under kriget till mellan 10 000 och 20 000 ton. Nedgången i förbrukningen berodde bland annat på att man i stor utsträckning övergått till betongkonstruktioner. Även av klenare balkar samt vinkel- och annat fasonjärn har förbrukningen av samma orsak minskat sedan förkrigstiden. Även om en fullständig återgång till användning av järnbalkar ej är trolig, torde utrymmet för import och ytterligare inhemska produktion av såväl balk- som profiljärn i början av 1950-talet kunna uppskattas till ungefär 80 000 ton per år. En avsevärd del av importen kom före kriget från Tyskland.

Räls. Utrymmet för import och ytterligare inhemska produktion av räls torde kunna uppskattas till ungefär 18 000 ton per år i början av 1950-talet. Härav beräknas 5 000 ton utgöras av klenare räls för gruvor m. m. och 3 000 ton av spårvägsräls, för vilka någon produktion av olika skäl icke är planerad vid järnverket. Vad beträffar järnvägsräls skulle alltså behovet inom landet medgiva en import och ökad inhemska produktion av ungefär 10 000 ton per år. Importen av järnvägsräls kom före kriget till största delen från Tyskland.

Valstråd. Ökningen i de mellansvenska järnverkens tillverkning av valstråd synes komma att bli mycket betydande, och vid samma export som under de sista åren före kriget skulle det blott finnas ett utrymme för import och ytterligare inhemska produktion på ungefär 10 000 ton per år i början av 1950-talet. Troligt är emellertid, att denna siffra kommer att bli avsevärt högre, då en del av de mellansvenska järnverkens produktionsökning säkerligen kommer att bestå av kvalitetstråd, avsedd för export.

De angivna beräkningarna av den framtida försörjningssituationen för olika slag av handelsjärn bygga, upplyser styrelsen, på antaganden, som rymma ett visst moment av osäkerhet. Prognoserna hade därför utarbetats med försiktighet. Beräkningarna grundade sig vidare endast på det inhemska

behovet. Man hade således ej räknat med någon export av handelsjärn, då det under nuvarande förhållanden vore ytterst vanskligt att bedöma de framtida förutsättningarna för en sådan. Helt allmänt borde emellertid enligt styrelsens mening kunna sägas, att viss export av handelsjärn borde kunna komma till stånd, särskilt till våra grannländer.

Under hänvisning till de synpunkter, för vilka styrelsen sålunda redogjort, har styrelsen ansett sig böra föreslå följande allmänna tillverkningsprogram för valsverken.

Grovt byggnadsjärn samt järnvägsräls	125 000 ton
Klenare byggnadsjärn och valstråd	100 000 »
Färdigvalsade ämnen till avsalu	75 000 »

Total kapacitet för valsat järn per år 300 000 ton.

Styrelsen framhåller, att den angivna kvantiteten, 300 000 ton per år, avsåge kapaciteten. Den genomsnittliga faktiska produktionen torde emellertid enligt styrelsens uppfattning komma att hålla sig omkring 225 000—250 000 ton per år. Denna kvantitet motsvarade ungefär produktionen av thomastackjärn i den av 1946 års riksdag beslutade koksasmusugnen, vartill dock komme vissa kvantiteter köpskrot och om så erfordrades eltackjärn. De tre befintliga eltackjärnugnarnas produktion — 90 000 ton per år — avsåge styrelsen huvudsakligen att reservera för direkt avsalu såväl i form av tackjärn som elektrostål.

För de i det nu föreslagna tillverkningsprogrammet ingående produkterna har styrelsen låtit uppgöra vissa kalkyler över tillverkningskostnaderna, vilka återgivas i en av de vid skriveisen fogade bilagorna. En fullständig redogörelse för de i denna bilaga angivna uppgifterna torde icke böra lämnas i detta sammanhang. Bilagan kommer emellertid att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. Här må endast nämnas, att bilagan även innehåller en jämförelse mellan kalkylerna över tillverkningskostnaderna, vissa importpriser och de priser, som svenska järnverk för närvarande erhålla för vissa valsverksprodukter. Styrelsen anför, att denna jämförelse, ehuru kostnadskalkylerna beräknats med försiktighet, utvisade att den planerade produktionen i dagens läge skulle vara fullt konkurrenskraftig. Visserligen förelåge risk för en nedgång i priset på de färdiga produkterna utan motsvarande sänkning av tillverkningskostnaderna, men styrelsen ansåge dock att dessa låge på en betryggande nivå.

I fråga om utbyggnaden av tackjärnsbasen säger sig styrelsen anse det lämpligt att omedelbart endast anskaffa den redan beslutade koksasmusugnen. Styrelsen förklarar sig emellertid ej ha för avsikt att i dagens läge omedelbart utbygga ugsnanläggningen till tidigare avsedd storlek. Orsaken härtill vore, anför styrelsen, att styrelsen ville avvakta resultaten av den nu pågående utvecklingen av den elektrometallurgiska tackjärns- och stålframställningen, särskilt med hänsyn till de försök, som påginge med förreduktion av malm. Även den framtida utvecklingen av kokspriset, som än så länge vore svår att överblicka, hade därvid stor betydelse. Såsom tidigare utredning visat, bleve

elektrometallurgisk förhytning redan på denna metods nuvarande stadium billigare för järnverket, om kokspriset överstege 90 kronor per ton. I flera remissyttranden i anslutning till propositionen nr 302 till föregående års riksdag hade vidare framförts önskvärdheten att masugnarna skulle kunna drivas med träkol vid en eventuell kommande avspärning. Dåvarande chefen för handelsdepartementet hade även i propositionen framhållit, att skäl talade för en ytterligare undersökning på denna punkt. Styrelsen ville med anledning därav framhålla, att det torde erbjuda synnerligen stora svårigheter att anskaffa och lagra den kvantitet träkol, som erfordrades för en tackjärnstillverkning av denna storleksordning. Träkolsbehovet, därest enbart träkol skulle komma att användas, skulle nämligen bli cirka 12 miljoner hl per år. Såsom jämförelse kunde nämnas, att Sveriges hela träkolsförbrukning inom järnindustrien för närvarande uppginge till ungefär 14 miljoner hl per år. Dessutom skulle det av tekniska skäl erfordras, att masugnsanläggningen uppdelades i ett flertal mindre enheter, varigenom anläggningskostnaderna skulle bli avsevärt högre och personalbehovet betydligt större än vad skulle blivit fallet med den planerade koksmasugnen.

Beträffande den av 1946 års riksdag beslutade valsverksanläggningen upplyser styrelsen, att götvalsverket inköpts utomlands med leverans omkring årsskiftet 1949—50. I fråga om det i anläggningen ingående grovvalsverket av typ trio hemställer styrelsen, att detsamma ersättes med ett s. k. duo-reversier valsverk, varjämte styrelsen föreslår, att det tidigare ifrågasatta fin- och mediumvalsverket utbytes mot ett fin- och trådvalsverk. Styrelsen anför till stöd härför följande.

I styrelsens skrivelse den 17 april 1946 hade den totala kostnaden för göt- och grovvalsverk uppskattats till 28 miljoner kronor. Härvid baserade sig styrelsen på utländska prisuppgifter avseende ett götvalsverk om 400 000—500 000 tons kapacitet samt ett grovvalsverk, utfört som trioverk, vilket skulle medgiva utvalsning av vissa grövre dimensioner av byggnadsjärn. Den fortsatta utredningen rörande hela valsverksanläggningen har emellertid visat, att detta tidigare föreslagna grovvalsverk av triotyp lämpligen bör ersättas med ett s. k. duo-reversier valsverk, försett med tvenne drivmotorer, varigenom erhålles en vida större flexibilitet samt ett större dimensionsområde, särskilt när det gäller grövre specialbalkar, än vad fallet var med det ursprungligen projekterade trioverket. Ett utförande av valsverksanläggningen på angivet sätt kommer att medföra en relativt betydande kostnadsökning i förhållande till tidigare projekterad lösning.

För realiserande av det nu föreslagna tillverkningsprogrammet erfordras dessutom ett fin- och trådvalsverk med en kapacitet av 100 000 ton per år. Anbud på ett sådant valsverk har erhållits från utlandet med cirka tre års leveranstid. Därest detta valsverk nu kan inköpas, skulle det sålunda kunna levereras i lämplig tid i förhållande till göt- respektive grovvalsverk.

Med en utformning av järnverkets produktion av den art, som förut skisserats, skulle verket erhålla betydande möjligheter att omspanna ett relativt stort område inom byggnadsjärnbranschen från grövsta balkar ned till vals-tråd. Den tekniska utrustningen, särskilt vad valsverken beträffar, skulle dessutom medföra, att en mycket rationell serievalsning kunde genomföras.

Styrelsen yttrar, att den totala kostnaden för utbyggnaden av järnverket av styrelsen beräknats enligt nu gällande priser till cirka 145 000 000 kronor, varav cirka 72 000 000 kronor skulle falla på valsverken. Bolaget vore sålunda i behov av ytterligare tillskott av cirka 45 000 000 kronor. I detta belopp inginge ej kostnaden för den ytterligare utbyggnaden av tackjärnsbasen till 500 000 ton. Denna utvidgning av anläggningarna avsåge styrelsen att — därest den fortsatta utredningen av tackjärnsfrågan skulle visa att en sådan utbyggnad fortfarande kunde anses önskvärd — kunna genomföra utan anlåtande av anslag från riksdagen.

Styrelsen förklarar sig vara medveten om att den nu beräknade totalkostnaden vore högre än som från början angivits. Till följd av de avsevärda prisstegringarna på en del materiel, som förekommit under det senaste halvåret, hade nämligen anläggningarnas anskaffningskostnad i flera fall blivit högre än styrelsen tidigare räknat med. Merkostnaden berodde emellertid till stor del på den planerade förändringen av grovvalsverket. Denna merkostnad måste emellertid ses mot bakgrunden av de utomordentligt stora fördelarna med denna valsverkskombination, särskilt den ökade kapaciteten, de större möjligheterna att variera tillverkningen samt det minskade behovet av arbetskraft. Styrelsen ville därjämte framhålla, att det angivna medelsbehovet, cirka 45 000 000 kronor, endast vore ungefärligt, då de beräknade anläggningskostnaderna vore beroende av den allmänna prisutvecklingen. Ej ens för redan beställda anläggningar kunde styrelsen för närvarande ange definitiva kostnader, emedan i köpekontrakten i regel funnes en klausul som medgäve justering av priset vid förändringar i materialpriser, arbetslöner, etc.

Styrelsen erinrar vidare om att i styrelsens skrivelse den 17 april 1946 arbetskraftsbehovet vid full utbyggnad angivits till omkring 2 500 man. Noggranna beräkningar av personalbehovet hade nu kunnat utföras. Dessa gäve vid handen att, med den utbyggnad av järnverket som nu närmast planerades, endast omkring 1 500 arbetare skulle komma att sysselsättas. Vid full utbyggnad av tackjärnsbasen till 500 000 ton per år torde behovet av arbetskraft enligt styrelsens mening komma att stiga till sammanlagt 1 800 man.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, anhåller styrelsen, att i syfte att möjliggöra en sådan utbyggnad av anläggningarna, som styrelsen nu föreslagit, i proposition till årets riksdag måtte föreslås *dels* att ett belopp av 25 000 000 kronor anvisas för nyteckning av aktier i Norrbottens järnverk aktiebolag, *dels ock* att staten genom riksgäldskontoret ställer garanti för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å 20 000 000 kronor.

Över styrelsens framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Statskontoret anför att, därest den föreslagna utbyggnaden av anläggningarna ansåges böra komma till stånd, ämbetsverket icke hade något att erinra mot att finansieringen skedde i enlighet med styrelsens hemställan. Statskontoret förutsatte emellertid att, så länge statens borgen för det av styrelsen begärda lånet å 20 000 000 kronor vore gällande, bolaget icke upptoge några

lån i fria marknaden mot säkerhet av in-teckningar i bolagets fasta eller lösa egendom utan föregående prövning och medgivande av statsmakterna.

Kommerskollegium erinrar om att kollegium i sitt år 1946 avgivna yttrande över styrelsens då framlagda förslag om utbyggnad av järnverket framhållit vikten av att tillverkningen inriktades på bland annat klenare dimensioner valsjärn, enär genom en sådan tillverkning ett viktigt bidrag till försörjningen skulle vinnas. Med tillfredsställelse funne därför kollegium, att tillverkningsprogrammet nu utsträckts till att omfatta även klenare byggnadsjärn och valstråd. — Angående anläggningskostnaderna framhåller kollegium, att det givetvis i nuvarande läge vore synnerligen svårt att prestera hållbara, jämförelsevis långsiktiga kalkyler rörande dessa kostnader. Dessutom förmodade kollegium i likhet med bolagsstyrelsen, att kapitalbehovet ytterligare komme att stiga, eventuellt samtidigt som byggnadstiden förlängdes. De av styrelsen anförda beräkningarna beträffande anläggningskostnaderna vore alltför summariska för att en närmare granskning skulle vara möjlig, särskilt som anskaffning i stor utsträckning måste ske från skilda håll i utlandet med olika och mer eller mindre labila prisnivåer. Kollegium ville icke motsätta sig att ett ytterligare belopp av sammanlagt 45 000 000 kronor ställdes till förfogande för nu föreslagna utbyggnader.

Fullmäktige i riksbanken framhålla — utan att närmare ingå på sina principiella synpunkter beträffande investeringsverksamhetens omfattning — sin stora tveksamhet rörande investeringar av nu föreslagen storleksordning i ett läge utmärkt av stark knapphet på arbetskraft och materiel, allra helst då investeringarna såsom i detta fall först om flera år kunde bidra till landets försörjning. För den händelse utbyggnaden oaktat detta ansåges böra komma till stånd, hade fullmäktige ingen erinran mot det föreslagna finansieringssättet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret erinra om att de i sitt år 1946 avgivna yttrande över styrelsens då gjorda framställning uttalat sin betänksamhet mot att staten skulle engagera sig i de omfattande planerna för järnverkets utbyggnad, då såväl de slutliga kostnaderna för företaget som utsikterna för en framtida lönande drift syntes fullmäktige alltför ovissa. Till detta uttalande ville fullmäktige alltjämt ansluta sig, enär ej heller de nu föreliggande handlingarna syntes giva några fasta hållpunkter för bedömande av företagets bärighet och anläggningskostnaderna vore mycket ovissa. Därtill komme, att läget på kapitalmarknaden för närvarande vore synnerligen ogynnsamt för statliga låneoperationer. I betraktande av det stora kapital, som redan nedlagts i företaget, och med hänsyn till önskvärdheten av att genomföra det projekterade utvidgningsprogrammet för att ernå en rationell drift och ökning av kapaciteten ansåge sig fullmäktige emellertid böra tillstyrka anvisande av det begärda anslaget för nyteckning av aktier, varjämte fullmäktige ej hade något att erinra mot att i den mån så kunde komma att erfordras teckna ytterligare garanti för lån till företaget å belopp intill 20 000 000 kronor.

Riksgäldsdirektören har vid ärendets handläggning hos riksgäldsfullmäktige anmält skiljaktig mening och yttrar.

Att bolaget redan nu ifrågasätter anskaffning av ytterligare medel för verkets utbyggande torde bero därpå att bolaget önskar ett statsmakternas beslut för möjliggörande av beställning av den tekniska utrustningen för valsverken. Jag förutsätter därför att det icke är avsett att förrän längre fram taga medlen i anspråk. Endast under denna förutsättning kan framställningen tillstyrkas. Läget på kapitalmarknaden är nämligen för närvarande sådant att en upplåning av 45 miljoner kronor, varav 25 miljoner kronor genom riksgäldskontoret, utöver de alldeles nödvändiga lånetransaktioner riksgäldskontoret har att räkna med under den närmaste tiden, måste anses vara omöjlig att genomföra på marknaden.

Det program för fortsatt utbyggnad av Norrbottens järnverk, som godkändes av 1946 års riksdag, innefattade en utbyggnad i två etapper. Den första utbyggnadsetappen avsåg dels uppförandet av en koksblåstermasugn med en årlig kapacitet av 200 000 ton tackjärn samt därav betingad utbyggnad av befintliga metallurgiska anläggningar m. m., dels ock byggandet av ett götvalsverk, tillräckligt för järnverkets slutliga totala årskapacitet i fråga om valsverksprodukter, 300 000 ton, samt ett trio-grovvalsverk. Den andra utbyggnadsetappen skulle omfatta uppförande av ytterligare masugnar samt fin- och mediumvalsverk. För den första utbyggnadsetappen har riksdagen dels anvisat 30 500 000 kronor för aktieteckning i bolaget och dels ställt statsgaranti för lån å tillhoppa 70 000 000 kronor. Styrelsen har nu föreslagit vissa ändringar i planen för utbyggnaden samt hemställt, att för denna måtte anvisas 25 000 000 kronor för teckning av ytterligare aktier i bolaget samt att staten måtte ställa garanti för ett lån å 20 000 000 kronor.

De av styrelsen föreslagna ändringarna i planen för utbyggnaden innebära i huvudsak, att trio-grovvalsverket skulle ersättas av ett duo-reversiervalsverk samt att fin- och mediumvalsverket skulle utbytas mot ett fin- och trådvalsverk. Anskaffningen av ytterligare masugnar skulle ställas på framtiden. Tackjärnsbasen, som enligt det år 1946 framlagda programmet skulle successivt utbyggas till en årsproduktion av 500 000 ton, har i den förändrade planen åtminstone för närvarande begränsats till högst 300 000 ton.

Såsom motivering för de sålunda föreslagna ändringarna i utbyggnaden framhåller styrelsen bland annat, att styrelsen vid utarbetandet år 1946 av det totala utbyggnadsprogrammet icke hunnit taga ställning i detalj till produktionsprogrammet. Den första utbyggnadsetappen hade därför utformats så, att den omfattade allenast utbyggnad av de metallurgiska anläggningarna samt uppförande av göt- och grovvalsverk. Styrelsen hade däremot avsett att upptaga frågan om valsverkets ytterligare utbyggnad till fortsatt utredning. Numera hade styrelsen verkställt ytterligare undersökningar rörande produktionsprogrammet. Det hade därvid framgått, att för flera produkter avsättningsmöjligheterna av olika skäl vore ytterst vanskliga att bedöma. Beträffande byggnadsjärn av olika slag, såsom armeringsjärn, balk- och profiljärn, ansåge styrelsen emellertid att goda avsättningsmöjligheter kunde förutses såväl inom som utom landet. Styrelsen hade därför beslutat föreslå, att utbyggnaden av järnverket nu borde inriktas på tillverkning av dessa produkter.

Den av styrelsen sålunda förordade inriktningen av produktionsprogrammet torde vara välbetänkt. De framlagda kalkylerna över tillverkningskostnaderna enligt det förändrade programmet visa, att den planerade produktionen i dagens läge skulle vara fullt konkurrenskraftig. Självfallet är det vanskligt att göra ett bedömande av räntabiliteten på längre sikt, men produktionsprogrammet synes giva anledning till gynnsamma prognoser också för en jämförelsevis lång tid framåt. Genom att det ursprungligen föreslagna trio-grovvälsverket utbytes mot ett duo-reversiervälsverk erhålles större möjlighet att variera tillverkningen. Vidare medför ändringen i produktionsprogrammet ett reducerat behov av arbetskraft. Med hänsyn till vad sålunda anförts ansluter jag mig i princip till styrelsens nu framlagda förslag beträffande den fortsatta utbyggnaden.

I detta sammanhang vill jag erinra om de synpunkter beträffande rörelsefrihet för de statliga bolagens styrelser, som min företrädare i ämbetet anfört vid anmälan i statsrådet den 11 april 1947 av ärende angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget (se prop. 1947: 219). Med hänvisning till detta yttrande vill jag understryka, att järnverkets styrelse bör äga frihet att göra de icke principiella förändringar i utbyggnadsplanen, som kunna vara motiverade med hänsyn till marknadsläget och bolagets pågående utredningsarbete.

Kostnaderna för det nu föreslagna utbyggnadsprogrammet beräknas av styrelsen till omkring 145 000 000 kronor. Enär riksdagens tidigare meddelade beslut omfattar 100 500 000 kronor skulle det ytterligare medelsbehovet belöpa sig till omkring 45 000 000 kronor. Mot styrelsens förslag i fråga om finansieringen har jag i princip icke något att invända. Jag finner sålunda den föreslagna höjningen av aktiekapitalet med 25 000 000 kronor väl avvägd. Vad angår upplåningen finner jag med hänsyn till osäkerheten i fråga om prisutvecklingen — ett förhållande som framhållits också av styrelsen — det vara tillrådligt att statens garanti ökas med 5 000 000 kronor till 25 000 000 kronor.

I anslutning till vad statskontoret anfört rörande bolagets rätt att upptaga lån i fria marknaden mot säkerhet av in-teckningar i bolagets fasta och lösa egendom vill jag framhålla, att bolaget icke bör utan Kungl. Maj:ts medgivande upptaga sådana lån innan de statsgaranterade lånen reglerats.

Givetvis kan, såsom i vissa yttranden framhållits, tvekan råda, huruvida den föreslagna utbyggnaden, som ställer anspråk på statlig upplåning, bör ske i nuvarande kapitalmarknadsläge. Med hänsyn till de långa leveranstiderna på den materiel, som erfordras för utbyggnaden, är det emellertid nödvändigt att principbeslut om utbyggnaden fattas redan nu. De för utbyggnaden erforderliga medlen behöva dock icke disponeras förrän vid en senare tidpunkt, varför upplåning icke behöver ske under den närmaste framtiden. Lämpligen bör emellertid förslag om medelsanvisning och garantigivning föreläggas den nu samlade riksdagen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag å kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 25 000 000

dels ock besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 25 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siegmund Vogel.